

# Meri

Category: Kitapcy, Medisina

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Meri MERI

Meri. Irlandiýada dünýä indi. Ýurdunda dörän uly gahatçylyk, gytçylyk zerarly ABŞ-na göçdi.

1900-njy ýyldy. Nýu-Ýorkuň golaýynda ýerleşen Oýster posýologyna göçüp bardy. Aýry-aýry sekiz ýerde aşpez bolup işledi. Iň soňky gezek baý maşgalanyň öýünde aşpez boldy.

«Häh» diýen ýaly, birdenem... Oýsterde tif keseli ýaýrady. Adamlar palaç ýatyrylan ýaly gyrylmaga başlady. Nýu-Ýorkuň belli hekimleri posýologa geldiler, bu boýunça barlag işlerini geçirdiler.

Keseliň umumy ýüz çykyş alamatyna seretseň, näsaglaryň hemmesi biri-biri bilen ilteşiklidi. Ýagny, olaryň hemmesi Meriniň işlän öýleriniň hojaýynlarydy.

Nädip beýle bolýarka diýip kelle döwdüler...

Meriniň şetdalyly doňdurmasynyň at-owazasy giňden ýaýrapdy, doňdurma diýseň datlydy. Meri aşpez bolup işlän ýerlerinde doňdurma taýýarlap, hojaýynlaryna paýlaýardy.

Hekimler bu doňdurmadan şübhelendiler.

Eýsem ol doňdurmany mürrelşen köne şetdalydan taýýarlap, şondan dagy kesel ýaýraýdymyka?

Ýok.

Şetdaly hem-ä köne däldi, hemem ýokanç kesel başlany bári doňdurma taýýarlap paýlamaýanam bolsa, kesel ýaýramaga dowam edýärdi.

Birnäçe aýlap muňa jogap gözlediler, baş alyp çykyp bilmediler.

Netijede, Meriniň özüni lukmançylyk barlagyndan geçirmegi makul bildiler.

Bingo!

Meri pozitiw çykdy.

Onda tif keseliniň alamaty ýokdy, emma wirusyny göterýärdi.

Özi syrkawlanokdy, ýöne töweregindäki adamlara ýokuşdyrýardy.

Beýle ýagdaý ABŞ-nyň taryhynda ilkinji gezek gabat gelýärdi. Şol güne çenli ABŞ-da janly tif göteriji duş gelmändi. Adam kesellemezden keseliň alamtalaryny özünde saklap bilýändir öýdüp hiç kim pikir edenokdy. Dessine karantine aldylar. Nort-Brazer adasyndaly kiçijik hassahana ýerleşdirdiler. "Tifli Meri" lakamyny dakdylar. Aýagaldygyna gazetlerde çykyş etdiler, jemgyýete uly howp abanýandygyny ýazdylar. Meri üç ýyllap bu karantin adasynda ýaşamaga mejbur boldy. Operasiýa edip, öthaltasyny aýyrjak boldular. Gorkdy. Özünü sagaldyp biljek bu operasiýanyň edilmegine rugsat bermedi. Tutuş üç ýyllap derman bejergisini aldy. Hiç biri peýda etmedi. Üç ýyllap 163 gezek peşew-täretini barlatdy, 120 gezek pozitiw çykdy. Onuň öthaltasy keseli ýaýratmaga werziş edipdi, dowamly bakteriýa işläp çykaryp, içegelerine ýaýradýardy, şonuň üçinem ol düzelip gidibermeýärdi. Şunça uzak möhletde karantinde galmaga döz gelmedi, suda arza berdi. «Hassahana meň üçin zyndan boldy» diýdi. Sud oňkyny dogry hasaplady, arzasyna kanagatlanarly jogap aldy. Suduň başlygy mundan beýläk aşpezlik etmezlik we yzygiderli ellerini ýuwup durmak şerti bilen ony azatlyga goýbermegi makul bildi. Gynansak-da, Meri suduň şertine eýermedi. Galp at-familiýa ulanyp, Manhettende aşpezlik etdi. Üstesine bir hassahananyň çaga dogrulýan bölümünde aşpez bolup işledi. Aslyýetine seredende, onuň başga alajy-da ýokdy. Güzeranyny dolajak bolsa, bir döwüm çöreksiz galmajak bolsa, hökman işlemelidi, nahar bişirmekden başga onuň elinden başga işem gelenokdy. Iki aý geçip-geçmänkä Manhettende tif epidemiýasy ýaýrady. Ölýänleriň hetdi-hasaby ýokdy.

Keseliň yzy çalyndy, ujy Merä baryp diredi.

Ol suduň kararyny ýerine ýetirmändigini üçin şobada tussag astyna alyndy.

Gahar-gazaply nazarlaryň önünde jogapkärçilige çekildi, ömürlük karantin karary bilen täzedan Nort-Brazer adasyndaky hassahana ýollandy.

Tegelek ýigrimi üç ýyllap bu adada karantinde boldy.

Şol döwrüň medisinasynyň pes şertlerinde munuň başga ýoly-çykalgasy-da ýokdy.

Ol adamzat taryhynyň iň uzak wagtlap karantinde oturan adamy boldy.

1938-nji ýylda altмыш dokuz ýaşynda amandyny tabşyrdy.

Tifden ölmedi. Pnewmoniýadan öldi. Görgüliniň jesedine uddisine ekspertizasy bellendi.

Ölensoňam öthaltasynda janly tif bakteriýalary bardy.

Garamaňlaý Meri halk saglygynyň simwoliki şahslarynyň birine öwrüldi.

Kesel alamatyny göterýän kişileriň hak-hukuklaryny aýak astyna almazdan, jemgyýetiň saglygyny nädip gorap bolarka?

Meriden sob bu soragyň üstünde kelle döwmäge başladylar.

Indi seredip durus welin... Saglygy goraýyş ministrimiz «her täze koronawirus wakasy näsag diýip hasaba alynmaga degişli däldir» diýýär-ä. «Kesel alamatlaryny görkezmeýän pozitiwleri alada edemzok» diýýär.

(Testleri pozitiw çykan, ýöne kesel alamatyny görkezmeýän ildeşlerimiz näsag hasabyna girmeyär, olarda virus baram bolsa gündelik hasabata goşulmaýar.)

Ýagny, şeýle diýýär... Meri syrkaw däl, ol aşpezligine dowam edip biler, munuň hiç kime hiç hili zyýany ýok!

Ýylmaz ÖZDIL.

«SÖZCÜ» gazeti, 04.10.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMİLİYEW. Medicina